

POLICY BRIEF

Tři měsíce do Brexitu- Jsme připraveni?

Miroslava Pěčková

- Po roce a půl dlouhých a vyčerpávajících jednáních mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií byla konečně v listopadu 2018 dohoda o Brexitu položena na stůl. Nicméně britský parlament tento finální návrh dohody od Evropské rady nepřijal. Právě kvůli neutichající kritice přicházející od nezanedbatelného počtu britských poslanců, která se ve většině případů týká irské pojistky, způsobující značnou nejistotu ohledně výsledků hlasování parlamentu, Theresa May odložila hlasování, které bylo původně naplánováno na 11. prosince 2018.
- Její následné úsilí v podobě cestování po celé Evropě a setkávání se s lídry EU ve snaze na poslední chvíli opětovně otevřít dohodu se však nesetkaly se žádnými dodatečnými ústupky pro Velkou Británii. Prosincová Evropská rada tuto pozici jen zdůraznila a ujistila britskou vládu, že v případě nutnosti uplatnění irské pojistky by se tak stalo jenom dočasně. Otázka irských hranic tedy zůstává otevřená k dalším jednáním poté, co dohoda projde britským parlamentem a začne dvouleté implementační období.

Úvod

Přestože Mayová ustála hlasování o nedůvěře, které spustili britští poslanci z její vlastní strany, nejednalo se o žádné velké vítězství. Ani pro ni, ani pro nikoho jiného. Ačkoli tím získala imunitu na další rok, skutečný problém a neshody v britském parlamentu byly jen odloženy na leden, nikoli vyřešeny.

Co znamená Brexit pro Českou republiku?

Brexit přinese České republice několik výzev, ale i příležitostí. Jedna z nejpálčivějších otázek ohledně vlivu Brexitu na Českou republiku se točí kolem budoucnosti odhadem asi sto tisíců českých občanů, kteří momentálně žijí ve Velké Británii. Toto téma – občanů EU žijících ve VB – bylo významně upřednostněno během vyjednávání,

jelikož záměrem obou stran při stole bylo zachovat stávající práva občanů s co možná nejméně úpravami. Právě proto již bylo během jednání o dohodě o Brexitu řešeno: Češi, kteří budou chtít zůstat v Británii po tom, co opustí EU, se po skončení přechodného období budou povinni v této zemi zaregistrovat. Někteří z nich (vid'. Graf 1) se již rozhodli, že chtějí získat britské občanství a začali pro to podnikat potřebné kroky. Když se podíváme níže na Graf 1, můžeme pozorovat prudký nárůst žádostí českých občanů o udělení občanství Velké Británie, a to právě v časových úsecích odpovídajícím datu referenda o Brexitu (červen 2016) a spuštění samotného procesu Brexitu (březen 2017). Tak či onak se očekává, že neurčitý počet českých občanů se rozhodne k návratu do své rodné země kvůli přetrvávající nejistotě nebo vzhledem na změnu v postoji Britů vůči cizincům.

*Počet žádostí o občanství v roce 2018 je určen na základě propočtu doposud zveřejněných čísel.
 Zdroj: Home Office. Imigrační statistiky, ke konci září roku 2018.

Jak již bylo řečeno výše, následky Brexitu s sebou České republiky nepřinesou jenom výzvy. Na druhé straně, Česká republika by měla vnímat Brexit jako příležitost pro rozvoj svého vesmírného průmyslu. Právě příčinou odchodu Velké Británie z EU má Česko potenciál k sobě přilákat mnoho společností a odborníků v dané oblasti, a to díky přítomnosti Evropské agentury globálních navigačních družicových systémů, která sídlí v Praze.

Scenář tvrdého Brexitu

Vzhledem k nepředvídatelně živému vývoji situace v posledních týdnech, dokonce i tak blízko k samotnému Brexitu pořád existují vícere scénáře toho, kam se tato nejistá situace může ubrat až do 29. března 2019, tedy dne vystoupení. Možnost druhého referenda je neustále zmiňována napříč britským politickým spektrem a má celkem hodně podporovatelů volajících po tom, aby občané Velké Británie dostali druhou šanci na provedení informované volby mezi opuštěním nebo setrváním v EU a, co je ještě důležitější, se znalostí vyjednaných podmínek Brexitu. Paní Mayová, na druhé straně, tuto možnost za

žádných okolností nepodporuje. Překvapivě, podle rozhodnutí Evropského soudního dvora by Británie i v této fázi mohla jednostranně odvolat celý proces zrušením Článku 50, a tedy zastavit Brexit. Dostupné scénáře stále zahrnují i možnost tvrdého Brexitu, která je všeobecně vnímána jako ta nejhorší a nejobávanější, a to politiky, sférou byznysu i občany, s výjimkou nejzapálenějších zastánců Brexitu. Tento scénář je nežádoucí i pro Českou republiku. I když Brexit „není konec světa“, jak se vyjádřila Mayová, je zde mnoho důvodů, kvůli kterým by se mu Česká republika raději vyhla.

Lídři zbývajících 27 členských států vyhlásili, že jsou připraveni i na možnost tvrdého Brexitu a jeho následky. Nicméně, vzhledem k zásadní nejistotě dopadů neřízeného tvrdého Brexitu jsou jedinými možnými opatřeními, která jsou VB a EU-27 schopni ve skutečnosti přijmout, taková, která se točí kolem snahy řídit a zmírnit chaos. Fakt, že Velká Británie požádala tisíce¹ svých vojáků, aby byli v takovém případě k dispozici, ilustruje vážnost potenciálních následků.

¹ Pro upřesnění, v plánu je mít v případě tvrdého Brexitu k dispozici 3.500 vojáků. Zdroj: Politico, 12.12.2018,

<https://www.politico.eu/article/brexit-no-deal-british-army-troops-to-be-on-standby/>

Česká republika by s jistotou pocítila následky tvrdého Brexitu, který by negativně ovlivnil především její obchod, průmysl, dopravu (včetně té letecké), i jiné oblasti. Velká Británie je jejím významným partnerem, jakožto její pátý největší exportní trh. Předpokládá se, že samotný Brexit zvýší cenu přepravy zboží do a z Velké Británie. Tato očekávání v kombinaci s nejistotou způsobenou zvraty v samotném vyjednávacím procesu představovala dostatečný impulz pro české exportéry k tomu, aby významně snížili objem zboží vyvezeného na britský trh v tomto roce, což mělo za následek změnu v dosavadním růstu během posledních sedmi let². V případě, že by VB v důsledku tvrdého Brexitu již víc nebyla členem celní unie, by se největšími překážkami pro transport zboží stali čekací časy na hranicích, které nejen že by zvýšily časový rámec přepravy, ale co je nejdůležitější, i její cenu. Podmínky pro podnikání a vzájemný obchod by se také výrazně ztížily. Některé odhady dokonce počítají se ztrátou 40.000 pracovních míst v České republice, ale český premiér nevnímá vliv tvrdého Brexitu na ČR tak vážně³. Český ministr zahraničních věcí zhodnotil existující dohodu o Brexitu pozitivně, jakožto opatření předcházející chaosu, ke kterému by došlo v případě tvrdého Brexitu⁴. Zároveň by tvrdý Brexit představoval nejistou budoucnost českých občanů momentálně žijících ve Velké Británii, stejně jako Britů žijících v EU.

Evropská Unie a Velká Británie mají nicméně stále čas, i když ne mnoho, na usnadnění řádné dohody o Brexitu, zatím co jakýkoli závazek závisí na výsledcích hlasování britské Dolní Sněmovny naplánovaného na třetí týden v lednu 2019.

Jednota jako priorita

Donald Tusk se vyjádřil, že nehledě na to, jaký scénář Brexitu se nakonec uskuteční, si EU přeje udržet s VB přátelský vztah i po jejím odchodu. Od momentu, kdy VB

uplatnila Článek 50, si EU držela a opakovala svůj postoj s nadějí na pozitivní a oboustranně prospěšné spojení s již brzy bývalým členským státem. Posílení soudržnosti zůstávajících 27 členských států je také zásadní. Převládá zde totiž akutní povědomí o problémech, kterým Evropská unie čelí od příchodu „migrační krize“ v roce 2015, která odhalila elementární rozdíly v hodnotách a která ohrozila integritu unie. Zatímco výše uvedená krize i Brexit daly impulz populistickým silám k volání po dalších „exitech“ napříč různými členskými státy EU, hlasy dožadující se zásadních a silných reforem získávají větší sílu, jelikož se chaos Brexitu projevuje stále víc a víc. Tyto hodně diskutované reformy EU jsou nevyhnutelným předpokladem pro poklidný a blízký vztah mezi zůstávajícími členskými státy na nadcházející desetiletí. Je tedy nezbytné zaměřit se na jejich usnadnění a implementaci, místo negativity přetavující se do nacionalizmu a euroskepticizmu. Společenství se musí z Brexitu poučit a využít tuto lekci na představení reforem. Česká republika bude mít možnost být slyšena a přispět s plodnými nápady, čímž dostane příležitost změnit její v poslední době negativní obraz spojený s podvodny při čerpání eurofondů nebo nepřizpůsobivosti při tématu migrace. V neposlední řadě by Brexit neměl sloužit jako nástroj pro čistě domácí politické zisky, jelikož tyto jsou v dlouhodobém pohledu kontraproduktivní pro národní zájmy země. Odkládání přijetí eura v důsledku fluktuace post-Brexitových trhů, co se dá pochopitelně předpokládat, je takový případ.

Doporučení

Samotný proces odchodu Velké Británie z EU ukazuje a potvrzuje, že tento bezprecedentní krok uplatnění Článku 50 je komplikovaný a bolestivý pro obě strany rozvodu. Jednoznačně může posloužit jako odstrašující příklad pro ty politiky zůstávajících členských států EU, kteří bezhlavě šíří populistické myšlenky bez ohledu na občany svých zemí,

² Český statistický úřad, 5.11.2018, dostupné na: <https://www.czso.cz/documents/10180/61166038/2420071814.pdf/0f74988d-18e0-4273-9a57-7ea2d24dde29?version=1.0>

³ Pan Babiš tato čísla komentoval se slovy: „Nevím, kde to větší z koule ti makroekonomové. Já to určitě tak nevidím.“ Zdroj: Aktuálně.cz, 14.12.2018. Dostupné na:

<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/precete-si-konecne-dohodu-o-brexitu-vzkazali-lidri-eu-britu/r~61f08e16ff6011e8b2380cc47ab5f122/>

⁴ Echo24, 25.11.2018. Dostupné na: <https://echo24.cz/a/SbVBD/tvrdy-brexit-neocekavame-rika-babis-s-dohodou-je-spokojeny>

z čeho jsou vinni i mnozí čeští politici. Tito politici – bez potřeby je jmenovat, ovšem také bez toho, abychom na ně zapomněli – by se měli zamyslet nad následky Brexitu a nad nezodpovědností návrhu „Czexitu“, i když tato myšlenka již pomalu upadá v zapomnění. V průběhu nadcházejících měsíců by se čeští zástupci všemi svými silami měli snažit o zajištění dohody o Brexitu, jelikož následky tvrdého Brexitu by tuto zemi vážně negativně zasáhly. Česká republika nicméně musí počítat s každým z možných scénářů a připravit se na ně nejlépe jak je možné. Toto zahrnuje

především prozkoumání příležitostí pro podnikání, poskytnutí ujištění a možná i podpory pro podnikání negativně ovlivněna během přechodného období, a co je nejdůležitější, zabezpečení českých občanů, kteří se mohou v neurčitých počtech buď vrátit z VB do jejich rodné země, nebo se ocitnout v právním limbu s nejasnými nebo omezenými právy v případě tvrdého Brexitu.

Miroslava Pěčková

Miroslava Pěčková vystudovala Mezinárodní vztahy na Fakultě sociálních věd Karlovy Univerzity v Praze a Evropská studia na Komenského Univerzitě v Bratislavě. V minulosti absolvovala tři zahraniční pobyty ve Francii a Belgii. Během studia pracovala tři roky ve vydavatelství slovenského časopisu .týždeň. Zajímá se o evropskou bezpečnost, terorismus, a slovenskou domácí a zahraniční politiku. V EUROPEU od září 2018 pracuje jako projektová manažerka a má na starost European Summer School, Café Evropa v regionech a různé další projekty.

Spolufinancováno v rámci
programu Evropské unie
„Evropa pro občany“

Podpora Evropské komise při tvorbě této publikace nepředstavuje souhlas s obsahem, který odráží pouze názory autorů, a Komise nemůže být považována za odpovědnou za jakékoliv využití informací obsažených v této publikaci.